

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

24.1.2008

Till Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

Remissvar över förslaget till Nationella förvaltningsplaner för gråsäl i Östersjön respektive för knobbsäl i Kattegatt och Skagerack.

Ert diarienummer Dnr 401-5105-07 Nv

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, representerar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå skärgård i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. Förbundets medlemmar är 14 regionala skärgårdsföreningar. Vi arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar.

Skärgårdarnas Riksförbund anser att det är bra att förslag till nationella förvaltningsplaner för gråsäl i Östersjön respektive för knobbsäl i Kattegatt och Skagerack nu tas fram. Vi är kritiska till att uppgifterna om beståndens storlek och utveckling inte innehåller en del av de mer kritiska kommentarer som ändå finns dokumenterade. Likaså saknar vi en bra redovisning av samhällets kostnader för sälens skadegörelse på fisket.

Bland åtgärder i den kommande förvaltningen framhåller vi rättvisa ersättningsnivåer, ett ökat riktat jakttryck och en försiktigare övertro på redskapsutveckling.

Vi vill också få en mer nyanserad syn på jakt och utnyttjande av säl som en del i skärgårdskulturen.

Vi tycker att det är bra att förslag till förvaltningsplaner nu tagits fram för gråsäl och knobbsäl. Tack vare de två väldokumenterade skrifterna framgår det tydligt att det inte på något vis är några hotade arter eller bestånd som det gäller. Snarare gäller det två arter som

ökar snabbt och som förorsakar stora skador för skärgårdsbornas yrkes-, binärings- och husbehovsfiske.

Vi vill samtidigt påpeka att vi håller med om att gråsälen i den samlade Östersjön utgör ett isolerat bestånd med speciella egenskaper som gör att vi har ett internationellt ansvar för dess existens. För knobbsälen på västkusten föreligger inte det hänsynskravet. Här gäller det särskilda ansvaret endast den isolerade lilla gruppen i Kalmarsund.

Faktasamlingen är bra, men har sina brister

Även om vi anser att faktasamlingarna är bra så har de uppenbara brister. I första hand vill vi påpeka ett par saker kring beståndsuppskattningar. Vi är mycket skeptiska till de höga siffror som anges för arterna för 100 år sedan. Dessa ytterst stora osäkerheter presenteras i kurvor och statistik som väl underbyggda. Det är de absolut inte.

Det är t.ex. väl känt att man många gånger överdrivit antalet sälar för att skapa argument för krav på skottpengar och andra åtgärder. Så skedde t.ex. när det gäller antalet gråsälar som låg uppe på sälbådarna vid Harstena i Östergötland på 1930-40 talet.

Idag är det naturvården som medvetet underskattar antalen för sina syften att skydda bestånden. Så skedde på västkusten där uppskattningen av knobbsälbeståndet var så fel att man faktiskt hittade fler döda sälar vid sjukdomsutbrottet 1988 än vad man hade påstått att det fanns totalt. Ändå repade sig beståndet fullt ut på något årtionde. Påståenden säger till och med att länsstyrelsen i Norrbotten avstår från att flyginventera gråsälarna på isen för att man då skulle få betydligt högre siffror än man tidigare gått ut med.

Så här finns ett misstroende om statistiken. Vi anser att den problematiken skulle ha redovisats ärligare och tydligare i rapporterna.

Medveten brist i redovisningen av ersättningsfrågorna?

Ett annat område som i stort sett helt saknas i rapporterna är hur mycket sälskadorna kostar samhället i verkligheten och den likaså bristande viljan att göra rätt för sig gentemot en utsatt grupp. Vi är kritiska till att inte rapporterna redovisar den ersättning som betalas till de yrkesfiskare som får fångster och redskap förstörda. Denna ersättning kommer ur det så kallade viltskadeanslaget som hanteras av Naturvårdsverket. Principen där är att eftersom samhället beslutat att värna om bland annat de stora rovdjurens bestånd så får man också betala för de skador de ställer till för näringslivet. En enkel och lätt accepterad logik är att smakar det, så kostar det.

Men vi anar varför man avstått från att redovisa den årsvisa skadeutvecklingen och den ersättning man har gett havets yrkesarbetare för detta. Det är nämligen dels betydande belopp och dessutom är det vår uppfattning att yrkesfisket ersätts mycket sämre för sälskador än vad som sker för skador från andra rovdjur gentemot t.ex. lantbruket. Vår uppfattning är att yrkesfiskarna, framför allt skärgårds- och det småskaliga kustfisket får själva stå för minst 2/3 av de ekonomiska konsekvenserna. Detta är en orimlig börda för en yrkesgrupp som redan arbetar med mycket låg lönsamhet. I detta sammanhang är det viktigt att komma ihåg att många som fiskar yrkesmässigt på skärgårdarnas enskilda vatten inte behöver yrkesfiskelicens.

Information om ersättningar är heller inte så lätt att gräva fram. Trots att Naturvårdsverket, faktiskt så sent som 2006, publicerat en rapport "Viltskadeanslaget, fisket och sälarna"

(rapport 5644) vill man inte heller där svart på vitt visa att man gradvis överger skärgårdsfisket när det gäller ersättningar. Det är givetvis helt följdriktigt att denna rapport, som ändå beskriver det mycket varierande sättet i olika län att hantera ersättningen för skadorna, överhuvudtaget inte är omnämnd i de nu aktuella förvaltningsplanerna. Man tar t.ex. upp 66 referenser i den mycket omfattande källhänvisningen i gråsälförslaget, men denna uppbenbara viktiga källa om skador och ersättningar saknas.

Två arter i stark tillväxt

Som tydligt framgår av rapporterna är alltså tillväxten i bestånden stark. Med de osäkerheter som finns är den ändå redovisad till 8-14 % per år. Det är inte några hotade arter som behandlas. För knobbsälen har tillväxten till och med slagit i taket så att beståndet går upp och ner på grund av epidemier. Liknande epidemier kommer säkert också att drabba gråsälen i Östersjön. Men arterna verkar kunna klara även detta tack vare sin starka tillväxt.

SRF ordnade i augusti 2007 ett seminarium på Hindersön i Luleå skärgård om fiskefrågor. Under detta redovisades även en snabb överblick av säl-situationen på norrlandskusten av några av de deltagande skärgårdsborna.

Söderhamn: Mer säl än någonsin. Numer har man gråsäl in på husknuten vid bryggorna och in i älvmyningen.

Hemsö: Sälen går långt upp i Ångermanälven, ända upp till Sandöbron.

Holmön: Vikarsälen finns nu ner till nordsidan om ön. Annars är gråsälen vanligast och ställer till mest skada. Den går normalt ända in i hamnbassängen på Holmön och även upp i Umeälven.

Luleå skärgård: Gråsälen finns i hela skärgården och går även upp i Luleälven ända upp till Bodens kraftstation. Ökningstakten är cirka 12 % varje år.

Denna enkla överblick visar dels att beståndet ökar men också att sälen går allt längre in på kusten och utnyttjar alla tillgängliga fiskevatten. Den givetvis troligaste förklaringen till detta är det kraftigt ökade beståndet i kombination med sälens stora behov av fisk.

Åtgärder

Det finns ingen enkel åtgärd som löser konflikten kring de ökande sälbestånden och problemen för kust och skärgårdsfisket. SRF anser att tre typer av åtgärder är nödvändiga för att finna en bra balans mellan de olika intressen som finns är. Tack vare arternas tillväxtförmåga är det rimligen det yrkesmässiga fisket som borde ha mest uppmärksamhet. Detta fiske i skärgårdsområdena är redan idag mycket utsatt genom sin dåliga lönsamhet. En året runt levande skärgård utan yrkesfiske är knappast en utveckling som någon vill ha.

Ersättning

Vår första åtgärd gäller därför en rättvis ersättning för de skador som uppstår. Eftersom samhället starkt har önskat större sälstammar och även har vidtagit många åtgärder för att åstadkomma detta så är det rimligt att man också tar fullt ansvar för resultaten.

Det innebär givetvis full ersättning för skadorna. Det innebär att anslaget för 2007 skulle ha ökats från ca 17 mkr till 52 mkr. För 2008 innebär det troligen 60 mkr med den tillväxt av populationerna som sker. Det finns idag totalt cirka 50 mkr per år till rovdjursskador för alla arter rovdjur. För skador från säl har man aldrig fått full kompensation till skillnad mot skador från andra rovdjur. Detta synsätt kan vi givetvis inte acceptera.

Jakt

Vi anser att det är orimligt att bestånden tillåts öka mer. En stabilisering behövs. Ska denna inte åstadkommas av epidemier med massdöd förr eller senare så är det bättre att öka jakttrycket. I rapporterna nämns att det borde gå att skjuta 2000 gråsäl per år i hela Östersjöområdet. För Sveriges del skulle detta kunna bli 500-1000. Länsstyrelserna i Norrbotten, västerbotten och Västernorrland anser att jakten i Bottenviken borde kunna omfatta 3000 djur. Den 2007 beslutade tilldelningen är 40 djur i Norrbotten och 18 i Västerbotten! Så det finns starkt avvikande åsikter om denna åtgärd.

Men det är inte bara en fråga om licenstilldelning. 2006 sköts 107 gråsäl. Vi vet att siffran är större. Här finns ett mörkertal. Men ändå är den långt från den tilldelning som redan finns. Inte ens tilldelningen har hängt med siffran för beståndsutvecklingen som framgår av rapporterna.

Vi vet att det är svårt att jaga säl med dagens regelverk för hur jakten ska gå till. Vi anser att man ska ta fasta på de resultat som visar att vissa individer är stora skadegörare. Jakt av dessa "specialister" som uppehåller sig kring fiskeredskapen ska prioriteras. Idag måste man ha yrkesfiskelicens för att få jaga säl. Det kravet anser vi ska ändras till att den som bedriver yrkesmässigt fiske, och hans folk, ska få jaga i anslutning till redskapen. En viktig förutsättning för att lyckas öka jakttrycket just vid redskapen är att jakt ska tillåtas från båt.

En sådan större avskjutning av de sälar som uppehåller sig vid redskapen är motiverad av flera skäl. Sälarna är sociala och läraktiga djur. Kunskaper om framgångsrika provianteringsområden överförs rimligen mellan individerna. Om det regelbundet visar sig vara farligt och inte framgångsrikt, att hämta sin mat från fiskarnas redskap så borde den erfarenheten påverka flera individer i beståndet. .

Redskapsutveckling

I rapporterna ges stort utrymme åt utveckling av mer "sälsäkra" redskap och metoder. Detta är givetvis bra. Pengar till detta behövs givetvis. Men dessa pengar får inte räknas av från ersättningarna för verkliga skador. Utvecklingsinsatserna måste ses som en väg för att hantera problemen i framtiden. Kraven på lönsamhet i kustfisket lär inte minska.

Vi vill passa på att varna lite för en övertro på de mycket speciella redskap som kommer fram. De är dyra och kräver allt mer av insatser från fiskarna. I dessa tider är det svårt att motivera en investeringsvilja i en näring som lever på små marginaler. Blir det alltför speciella redskap riskerar vi att få en situation med endast ett fåtal fiskeföretag i skärgårdarna.

Det framgår heller inte i rapporterna att de så kallade Pushup-fällorna inte verkar fungera bra söder om Bottenhavet på grund av den starka påväxt av alger och musslor som sker här. Dessutom har sälarna börjat använda andra metoder när de hämtar fisk ur dessa redskap. Informationen går tydligen fram mellan individer och även till nästa generation.

En fråga om skärgårdskultur

Fisket är i många avseenden även en kulturfråga för landets skärgårdar. Utan fungerande småskaligt fiske och lokala produkter kring detta förlorar skärgårdarna en viktig bit av sin själ. Vi vet att i denna kultur måste olika intressen samsas. Men vi vill stärka skärgårdsfiskets lönsamhet så gott det går. Vi vet att detta inte alltid är en prioriterad fråga i yrkesfiskets organisationer.

Men vi vill också att de som väljer att bo i skärgården utan att fiska yrkesmässigt också ska kunna bedriva ett bra husbehovsfiske. Rapporter från Norrbotten säger att snart upphör allt vanligt nätfiske för husbehov också på grund av skadorna. Ska skärgårdarna kunna vara befolkade även i framtiden är fisket en viktig resurs även för fritidsintresset och det egna hushållet.

Även av kulturella skäl vill vi få jakten på säl att bli en mer accepterad del av livet i skärgårdarna. Insatser måste göras från myndigheterna för att stödja denna syn. Vi vill också att skjutna sälar tas till vara och att man på ett naturligt sätt utvecklar lokala produkter. Alla måste informeras om att sälen och säljakten är en del i balansen i fisket och att jaktbytet är en resurs som ska utnyttjas. Säljakten måste tillåtas få ge en inkomst. Även myndigheterna måste sträva efter balans och sans i informationen kring jakt på säl.

Skärgårdarnas Riksförbund
Den 24 januari 2008

Bengt Almqvist
förbundssekreterare

Skärgårdarnas Riksförbund

Missjö, 614 98 Sankt Anna

info@skargardarnasriksforbund.se

www.skargardarnasriksforbund.se